

Michael Aronson

A filmoktatás és az internet

Absztrakt

Az esszé a filmoktatás lehetőségeit tárgyalja az internet korában. Az online elérhető források következtében átalakuló pedagógiai módszerekre mutat be több alternatívát, amelyekkel a tanárok segíthetnek a hallgatóknak a megfelelő források felkutatásában, a megfelelő munkamódszer kialakításában. Bemutatja a különböző online elérhető adatbázisok előnyeit és hátrányait, az oktatáshoz hasznosnak bizonyuló szoftvereket és a különböző közösségi oldalak létrehozására alkalmas felületeket, melyeket az órán kívüli tevékenységekhez használhatnak a diákok.

Szerző

Michael Aronson egyetemi docens az Oregoni Egyetemen. A *Nickelodeon City, Pittsburgh and the Movies, 1905-1929* című könyv szerzője. „Silent Cine Tip o da Day” korai filmes online forrásokról szóló *Twitter* oldalát a @MichaelAronson néven lehet követni.

<https://doi.org/10.31176/apertura.2018.2.6>

A filmoktatás és az internet

A hallgatóim úgy hívják, hogy „le a nyúlüregbe”. Órai feladatként kezdődött, amelyet egy haladó BA-szintű filmtörténeti kurzushoz találtam ki, de mára már szinte minden hallgatóm elvégzi, a szemináriumokon résztvevő mesterszakosoktól a filmtörténet előadásom 250 elsőéves hallgatójáig. A feladat egy adott film címével és a filmhez tartozó *Wikipedia*-bejegyzéssel kezdődik. A Warner Bros-ről és a stúdiórendszer történetéről szóló kurzuson például a választott film *A dzsesszénekés* (*The Jazz Singer*. Alan Crosland, 1927) volt. Minden egyes hallgatónak választania kell három információt a film *Wikipédia*-oldaláról; például a film előállításával kapcsolatos nevet, a film kezdeti fogadtatására vonatkozó kijelentést vagy akár egy posztert, amely elmaradhatatlan elem a filmekhez tartozó *Wikipédia*-bejegyzésekben. A hallgatók feladata, hogy próbálják meg visszavezetni a tényt vagy a dolgot az eredeti forráshoz, egy primér dokumentumhoz. A hallgatók, ha ez lehetséges, teljesen online is elvégezhetik a feladatot; ha viszont nagyon elszántak, átsétálhatnak a kampuszon és fizikailag is beléphetnek az egyetemi könyvtárba. Végül a munkájuk eredményeit fel kell tenniük a kurzus filmhez tartozó belső wiki-oldalára. Ennek során reflexív és narratív formában meg kell fogalmazniuk a kutatási folyamatukat és az eredményeiket, beleértve a fontos hivatkozásokat, és ha sikerrel jártak, PDF-melléklettel vagy beillesztett videóval szolgáltathatnak vizuális bizonyítékot az általuk talált elsődleges forrásról. A forrásokra vonatkozó kérdések, melyeket fel kell tenniük, és meg kell válaszolniuk, a következők: Ki írta vagy készítette a munkát? Ki a célközönsége? Mit akart a készítő? Milyen retorikai stratégiákkal dolgozik a munka? A hallgatók egyéni erőfeszítéseinek kollektív eredménye egyfajta történetírói tükör, melyet az eredeti *Wikipédia*-bejegyzés elé tarthatunk, noha a kép, melyet felfed, szinte mindig kuszább és kevésbé koherens, lyukakkal és résekkel teli, sokszor pedig frusztráló zsákutcához vezet. A hallgatóimnak azt tanítom, hogy ez a komplex végeredmény jó dolog. ^[1]

Mára a legtöbb tanár kialakította a véleményét a *Wikipédia* helyéről a kutatási folyamatban, különösen, amikor a hallgatók munkájáról van szó. Valószínűleg néhány oktató úgy hiszi, hogy a *Wikipédia* az emberiség (vagy legalábbis az egyetemista hányad) intellektuális hanyatlását reprezentálja, és talán még meg is próbálják tiltani a hallgatóknak, hogy felhasználják a kurzusaikhoz tartozó kutatásalapú feladataikhoz (ami leginkább csak azt eredményezi, hogy a diákok nem hivatkoznak arra, hogy használták; lásd Cohen 2007). Mások az akadémiai és mindennapi életük során épp elégszer kattintottak egy-egy efféle bejegyzésre *Google* kereséseik során, hogy arra a következtetésre jussanak, hogy a *Wikipédia* forrásként nagyon egyenetlen teljesítményt nyújt: olykor produktív és meglepően felvilágosító, máskor viszont banális vagy egyszerűen téves. Sokan elmagyarázzuk a hallgatóinknak a nem lektorált, felhasználóktól származó anyaggal kapcsolatos problémákat, és arra ösztönözzük őket, hogy legalább az oldal

aljára nézzenek le a hivatkozott bizonyítékokért, ami demonstrálja, hogy a bejegyzés megbízható forrásból származik, olyanból, melyről el lehet hinni, hogy pontos információt nyújt.

Korábban így jártam el. Az elmúlt pár évben azonban, főképp a saját kutatásom során, rájöttem, hogy az olyan kifejezések definíciója, mint a „megbízható forrás” és a „pontos információ” (még ha nem is posztstrukturalista az ember) különösen megbízhatatlanok, amikor a film oktatásához kapcsolódó online anyag gyorsan terjedő, örökké változó digitális terébe ássuk bele magunkat. Hogyan taníthatjuk meg a hallgatókat, hogy eldöntsék, a *Wikipédia*-oldal alján melyik hivatkozás a megbízható? Amikor a képernyőn egy plakát másolatát nézzük, vagy még inkább, egy másolat másolatának a másolatát, mi számít manapság elsődleges vagy megbízható forrásnak? Hogyan taníthatjuk meg a diákjainknak, hogy ne csak visszakeressék az információt, hanem hogy annak a származását és az értékét is mérlegeeljék? Egy olyan korszakban, melyben a hallgatók ugyanolyan gyorsan (vagy gyorsabban) tudnak tartalomhoz jutni, mint ahogyan azt tanítani tudjuk, hogyan használhatjuk az online forrásokat, hogy megszüntessük a szakadékot az átadni kívánt gondolkodási szokások és a hallgatók tevékenységei között? Ezekre a kérdésekre gondoltam, amikor megalkottam a „nyúlüreg” feladatot, amely nem pusztán arra való, hogy kiemelje a *Wikipédia* specifikus erősségeit és gyengeségeit a hallgatók számára, hanem inkább arra, hogy megismertessem őket azzal, hogy miként birkózzanak meg hatékonyan az online filmkutatás problémáival, lehetőségeivel és örömeivel.

El kell mondanom, hogy ez a feladat időt igényel, melyet másra is lehetne fordítani, beleértve a tananyag tanítását. Az előadásaim ma már kevesebb dátumot, kevesebb nevet és kevesebb klipet tartalmaznak még a nagy létszámú filmtörténeti áttekintő kurzusomon is. Az óráim ehelyett úgy tervezem meg, hogy azt a történeti-kritikai gondolkodást modellezzék, amelyet szeretném, ha a hallgatók is alkalmaznának a munkájuk során; azt szeretném, hogy inkább egy munkamódszert sajátítsanak el, ne pedig egy konkrét információhalmazt. Az időt, amelyet így megspórolok, leggyakrabban olyan „hogyan”-órákhoz használom fel, amelyek az egyes konkrét adatbázisok vagy digitális eszközök használatához szükséges gyakorlati ismeretektől az olyan inspiratív előadásokig terjednek, amelyek arról szólnak, hogyan gondolkodjunk a múlttól és váljunk filmtörténészekké. Le kell szögeznem, azt a döntést, hogy az óráimon elmozduljak a tananyagtól, nem könnyedén, sőt komoly aggodalmak árán hoztam meg, főleg, amikor filmek vagy filmjelenetek lejátszásáról volt szó. De ez a változtatás részben abból a felismerésből eredt, hogy a technológiai infrastruktúra változásainak köszönhetően – mint az egyetemi wifi elterjedtsége és a legtöbb diák rendszeres hozzáférése nagysebességű internethez – a diákjaim sokkal több filmet nézhetnek és néznek is meg, mint régen, anélkül, hogy megnyomnám a „lejátszás” gombot.

WIKIPEDIA

The Free Encyclopedia

Wikipédia

A hatalmas digitális gyűjtemények létrejötte mérhetetlenül gazdagította a filmtudományt, és a hallgatók ma alapvető szövegekhez, képekhez és filmekhez férhetnek hozzá úgy, hogy közben a kanapén ülnek otthon, a buszon munkába menet, vagy akár az órán, amíg a tárgyról szóló előadást hallgatják. Ami egykor hetek, ha nem hónapok, óvatosan megfogalmazott levelezését és messzi intézményekbe való utazás költségét, idejét és energiáját jelentette a kutatóknak, akik éveket fektettek egy-egy projektbe, az ma már gyakran az elsőéveseknek is elérhető, akik az első filmes óráikat veszik fel, sokszor egyetlen egérgattintással. Látszólag végtelen mennyiségű jó, rossz és problémás forrás és eszköz érhető el online a film tanulmányozásához, ennek az esszének a hátralévő részében pedig számosat megosztok azok közül, melyeket a diákjaimmal a legeredményesebbnek találtunk. Néhány ezek közül jól megalapozott (legalább kétéves), és valószínűleg fennmarad addig, amíg ez az esszé megjelenik; mások valószínűleg átmenetiek, de elég izgalmasak vagy hasznosak ahhoz, hogy ajánljam őket, és ezzel együtt vállalom az online kutatásról szóló, de tintával nyomtatandó, fából készült és polcra kerülő könyvek elavultságának és ostobaságának kockázatát is. Márpedig sokkal fontosabb ügyekkel kell megbirkózni, mint egy-két halott link megemlítése. Az online források tanárok és diákok számára potenciális gazdagságát a digitális környezet azon kihívásai mérsékelik, amit az új műfajok zavarba ejtő készlete és a gyakran nem túl felhasználóbarát interfészek széles választékán keresztül elérhető homályos eredetű archívumok jelentenek. Ebben a mérhetetlen bonyolultságú digitális környezetben engedjük

szabadjára a hallgatókat, elvárva tőlük, hogy tudják, mit kell tenniük.

Akár kifejezetten kényelmesen érezzük magunkat ebben a környezetben, akár aggályaink vannak a használatával kapcsolatban, a legtöbbünk feltételezi, hogy a diákjaink komoly technikai készségekkel rendelkeznek, és kellően magabiztosan érzik magukat a számítógépek között ahhoz, hogy könnyedén alkalmazkodjanak bármihez, amit a teremben a technológia segítségével csinálunk, vagy amit órán kívül kell elvégezniük a kérésünkre. Ez a feltételezés helytelen. Tapasztalataim szerint a hallgatók ugyan körül vannak véve a számítógépekkel (és más olyan digitális eszközökkel, mint az okostelefonok), azoknak a technológiai eszközöknek a skálája, amelyeket használnak, még akkor is igen szűk, ha csak az online használatot vesszük figyelembe. A hallgatók általában elég jók a szövegszerkesztésben, az e-mail-írásban (ebben egyre kevésbé), az üzenetküldésben (ebben egyre inkább) és az olyan közösségi oldalak használatában, mint a *Facebook*. Ezen felül viszont korlátozottak a készségeik. Sokuknak újdonság wikikkel és blogokkal dolgozni (bár a szövegszerkesztésben való jártasságuk segít nekik a gyors alkalmazkodásban), az olyan hivatkozási szoftverekkel pedig, mint a *Zotero* vagy az *EndNote* többségük még nem találkozott (bár sokukat elkápráztatja a lehetőség, hogy bibliográfiákat hozhatnak létre).

Pedagógiám alapja, hogy nem csak beszélek a hallgatóknak a jó eszközökről, és rámutatok a megfelelő adatbázisokra, hanem megtanítom használni ezeket a forrásokat, és ráveszem őket, hogy hozzák létre a saját felhasználói fiókjukat. Az eszközökhöz, melyekhez a diákjaimnak újra és újra hozzá kell férnie, most már online útmutatókat készítek egy olyan program használatával, mint a *ScreenSteps*. A *ScreenSteps* lehetővé teszi, hogy a számítógép képernyőjének egy részét (vagy teljes egészét) rögzítsük, ezt jegyzetekkel lássuk el, létrehozunk egy HTML-t a lépésről-lépésre megfogalmazott instrukcióikkal, majd weboldalként feltöltsük ezeket.

Egy segítőképző könyvtáros mutatta meg nekem az effajta útmutatók létrehozásának a lehetőségét; az egyetemi könyvtárosok gyakran kulcsfigurák lehetnek abban, hogy kalauzolják és segítik az embert, hogy megtanítsa a diákjait navigálni az egyetemi környezetben és az online térben bekövetkező technológiai változások között. Emiatt úgy hozom létre a kurzusaimat, hogy a hallgatók jelentős mennyiségű időt töltsenek el a könyvtárosokkal; a könyvtáros az, aki megismerteti a diákjaimmal azt a három adatbázist, melyekkel rendszeresen foglalkozniuk kell, és amelyeket el kell sajátítaniuk: a *ProQuest*, a *FLAF* és az *AFI Catalog*.

A *ProQuest* valójában több száz adatbázishoz hozzáférő keresőfelület, szó szerint dokumentumok millióival, melyeket szinte minden tudományterületről érkező tudósok használnak, de a felülete nem igazán felhasználóbarát, mérete pedig sok diáknak (és még az oktatóiknak is) megterhelő lehet. A konkrét célom, hogy a digitális források használatával megvilágítsam a hallgatóknak a múlt komplexitását, és megtanítsam őket, hogyan dolgozzanak ki stratégiákat az elsődleges források értelmezésére, hogy a film korának kultúráját és történetét is figyelembe véve kísérlejenek meg társadalmi, gazdasági vagy politikai perspektívára szert tenni. Efféle célok érdekében a *ProQuest* keresőfelületén be lehet vonni a könnyebben kezelhető újság-adatbázist; ez jelenleg harminchat amerikai címet tartalmaz, beleértve a „Fekete Újság Gyűjteményt” [Black

Newspaper Collection], mely többek között hozzáférhetővé teszi a *Chicago Defender* (1910-1975) minden megjelent oldalát. Az újságok mindig is potenciális információk tengerét kínálták a film kutatóknak, de sok újság esetében az átfogó tárgymutató hiánya az elsődleges források kutatásának ezen formáját hosszadalmas és véletlenszerű folyamattá tette a legtöbb kutató számára. A *ProQuest* és más újságadatbázisok szinte azonnali kulcsszavas- vagy tárgykeresést kínálnak cikkekhez, vezércikkekhez, reklámokhoz, recenziókhoz, sőt fotókhoz is, ezzel az oktatóknak és hallgatóknak gyors és produktív elérést biztosítva az elsődleges dokumentumok használatához, amelyek képesek egy adott történeti pillanattal kapcsolatban információkat és ötleteket adni. *A dzsesszénekes* sel kapcsolatos feladatban például a hallgatók képesek voltak könnyedén összehasonlítani és megvitatni a *New York Times*-ban közölt első kritikákat a filmre való későbbi reakciókkal, melyeket afroamerikai kritikusok írtak a baltimore-i *Afro-Americannak* (1893-1998), illetve a pittsburghi *Courier*-nek (1911-2002).

Míg a *ProQuest* gyors belépést biztosít a múltba, a *FLAF*-adatbázis erőssége abban van, hogy céltudatosan az 1971 utáni filmről és televízióról szóló tudományos munkák másodlagos forrásaira szűkíti a figyelmét. Az adatbázis, melyet a Filmarchívumok Nemzetközi Szövetsége [International Federation of Film Archives] hozott létre, több mint háromszáz nemzetközi filmes és televíziós folyóirat tárgymutatóját tartalmazza, populáris és tudományos folyóiratét egyaránt, valamint válogatott bibliográfiákat, illetve archívumok és kutatóközpontok címjegyzékét. Ez az adatbázis kritikai szempontból is értékes forrás a filmtudományok tanításához, mivel olyan fontos forrásokat indexel, amelyek nincsenek indexelve azokban az általános globális adatbázisokban, amelyeket a humán- és társadalomtudományok gyakran használnak, mint például az *MLA International Bibliography* vagy az *Academic Search Premier*. Itt találok a leggyakrabban olyan lektorált cikkeket, melyeket a tanítás során használhatok, és ide küldöm a hallgatókat, amikor új projektbe kezdenek, hogy kiderítsék, mit írtak már meg egy adott témáról vagy filmről.

A diákjaim már megtanulták, hogy ha a projektjük egy 1970 előtti amerikai film, akkor a legjobb első megálló gyakran az *AFI Catalog*, melyet az Amerikai Filmintézet [American Film Institute] állított össze. Az online katalógus egy olyan filmográfiai adatbázis, mely részletes bejegyzéseket tartalmaz több mint 32000 egész estés és 17000 amerikai rövidfilmről, melyeket 1893 és 1970 között készítettek. Az *Internet Movie Database*-zel (*IMDb*) ellentétben, mely egy olyan ingyenes (és gyakran hasznos) adatbázis, amely többnyire crowdsourcing ^[2] eredménye, az *AFI Catalog* professzionális kutatásokra támaszkodik, és részletes hivatkozásokat tartalmaz az elsődleges forrásokról, melyek alapján információt gyűjtenek a filmek kapcsán a szereposztásról, a stábról, a cselekményösszefoglalóról, a tárgyról, a műfajról és más történelmi vonatkozásokról. *A dzsesszénekes*nél itt kerültek kapcsolatba először a diákjaim a mindenütt jelenlévő *Variety*-től eltérő kereskedelmi lapokkal, köztük olyan folyóiratokkal, mint a *Hollywood Reporter* és a *Moving Picture World*. Néhány hallgató, hogy megkísérelje követni a nyulat az üregbe, megpróbálta felkutatni ezeknek a folyóiratoknak a példányait, és így derült ki, hogy ezek jelenleg csak mikrofilmen állnak rendelkezésre. Ez a korlátozás ahhoz vezetett, hogy először használták a mikrofilm-olvasót, ami egy produktív beszélgetéshez vezetett az egyetemi foglalkozáson arról, hogy mennyire egyenetlen

és hiányos a digitális archívum, és hogy ennek milyen következményei lehetnek a történetírásra nézve.

A diákjaim arra is rájöttek, hogy ez az egyenetlenség a mozgóképek hozzáférhető online archívumára is vonatkozik. A tulajdonjogi és technológiai akadályok miatt az online elérhető mozgóképek hozzáférhetősége viszonylag limitált, annak ellenére is, hogy percenként harmincöt órányi videoanyagot töltenek fel a *YouTube*-ra (Great Scott! 2011). A 2005-ben indult *YouTube* elismert online archívumnak minősül, a filmoktatás forrásaként való használatáról és ennek problémáiról pedig egy egész könyvet lehetne írni. Az egyik folyamatosan felbukkanó, ám orvosolható panasz, melyet más tanároktól hallok, az archívum múlandóságára vonatkozik. Az adott felhasználó által feltöltött klipek egyik nap még ott vannak, másnap viszont már nincsenek, vagy azért, mert a felhasználó eltávolította, vagy azért, mert a szerzői jogok lehetséges megsértése miatt törölte a *YouTube*. A *YouTube* videók a legtöbb online megosztott videóval egyetemben flash video (FLV) formátumban vannak feltöltve, és nem tölthetők le egy egyszerű jobbklikkel. Ennek ellenére az online videók másolatait kétféleképpen is lementhetjük, hogy fel tudjuk őket használni a tanítás során: egyfelől egy képernyő vagy hang rögzítő szoftverrel, mint a *SnapZ Pro* (Mac) vagy a *Camtasia* (Windows), vagy még egyszerűbben egy böngésző-alapú segédprogrammal, mint a *YouTube Downloader*, amely a videóhoz tartozó URL beillesztésével lehetővé teszi a felhasználóknak, hogy személyes archiválás és a tanítás során való sokszoros felhasználás céljából letöltsék a fájlt a számítógépükre. A legtöbb oktatási intézmény, sok tanár és néhány diák aggódik a szerzői jogi törvények, az akadémiai mentesség joga és a méltányos használati szabályok bonyodalmi miatt, és kényelmetlenül érzik magukat, ha YouTube videókat töltenek le. Bár a legtöbb esetben az oktatásra korlátozódó klipek és filmek másolatainak készítésére és használatára a létező akadémiai mentesség szabályai vonatkoznak, vannak más olyan gazdag online archívumok is, melyek csak köztulajdonú tartalomhoz biztosítanak hozzáférést, vagy olyan tartalomhoz, mely a Creative Commonshöz hasonló megállapodás keretében engedélyezi az újraforgalmazást.

A legnagyobb ilyen online adatbázis az *Internet Archive*, egy nonprofit digitális könyvtár, melyben minden megtalálható a hagyományos nyomtatott könyvek másolataitól kezdve a régi videojátékokig bezárólag, és melynek általános küldetése, hogy „univerzális hozzáférést adjon a tudáshoz”. Mozgóképes médiagyűjteménye könnyű (és legális) letöltését teszi lehetővé filmhíradóknak, klasszikus rajzfilmeknek, háború melletti és elleni propagandának, és mintegy kétezer tiszavirág-életű filmnek a Prelinger Archívumból, mint például a reklám-, oktató- és ipari filmek, valamint amatőr és otthoni videók gyűjteménye. A Prelinger Archívum, az *Internet Archive*-on keresztül elérhető algyűjtemény, egyike azoknak a korlátozott, ám gazdag lehetőségeknek, melyek jelenleg a film kutatásához kapcsolódó online oktatási források tekintetében léteznek. 1983-tól kezdődően Rick Prelinger mintegy hatvanezer tiszavirág-életű filmet mentett meg, gyűjtött össze és őrzött meg, olyan munkákat, melyeket jellegzetesen bizonyos célok betöltésére gyártottak bizonyos időben, s amelyek közül ma sok csak a véletlen vagy baleset folytán maradt fenn. A Kongresszusi Könyvtár, felismerve ezen tárgyak fontosságát a filmtörténet, valamint az

amerikai kultúra szélesebb története számára, 2002-ben megszerezte a gyűjteményt. A gyűjtemény túlnyomó része, a digitális formában elérhető kétezer film kivételével, még nem lett feldolgozva, így továbbra sem érhető el egyetemi kutatók számára még helyszíni kutatás esetében sem. Ennek következményeként a Prelinger gyűjteményből minden harmincből csak egy filmhez lehet hozzáférni, és ezeket is csak az online talált digitális formában nézhetjük meg.

A hagyományos médiaarchívumok tartalmait illetően a helyzet fordítottja jóval jellemzőbb, és egészen a közelmúltig a legtöbb archívum nem tett túl sokat annak érdekében (ha egyáltalán), hogy mozgókép-gyűjteményük online hozzáférhető legyen. A George Eastman House-nak például jelentős archívuma van, több mint huszonnyolcezer címmel, kifejezetten gazdag tartalommal a némafilm korszak történetéből, de szinte egyik filmjüknek sincs online hozzáférhetősége. Sok archívum viszont elkezdte online elérhetővé tenni az anyagait; az *Europa Film Treasures* például izgalmas bepillantást enged a film kutatóinak a lehetséges digitális jövőbe. A közel harminc európai nyilvános és privát filmarchívum konzorciumának együttműködésével létrejött oldal csaknem százötven 1895 és 1970 közötti filmet kínál fel a gyűjteményéből. Az összes filmet felújították, és sok némafilmhez új zenét szereztek, amelyet rögzítettek is, és mindegyik film bejegyzése tartalmazza a gyártási részleteket és a film történetét, melynek célja, hogy szociológiailag és technológiailag is kontextusba helyezze a filmet. A videók csak streamelhetők, de elég magas minőségűek ahhoz, hogy egy tipikus osztálytermi helyzetben is teljes képernyős formában be lehessen mutatni őket.

Természetesen a digitális források és eszközök egyik előnye, hogy lehetővé teszi számunkra, hogy pedagógiánk és a hallgatók elkötelezettsége könnyedén túlmutasson a tanórán. Ahogy korábban említettem, kevesebb klipet vetíték az óráimon, mint mikor elkezdtem filmet tanítani, és egyre inkább arra buzdítom a hallgatókat, hogy nézzék meg a klipeket online. S hogy hogyan és mikor történik a megtekintés? Az egyetemes filmtörténetről szóló, nagy létszámú alapszakos kurzusom esetében a kissé szerencsétlen megoldás, hogy az órával összekapcsolt, mindenütt jelenlévő *Blackboard* oldalon. A *Blackboard* médiafunkciói lehetővé teszik a médiafájlok közzétételét, a *Blackboard* rendszerén kívüli online nézhető filmekhez linkek létrehozását, ablakok beillesztését és direkt hozzáférést a *YouTube* vagy más oldalak videóihoz. Ezekre a jártasságokra egy tanár viszonylag könnyen szert tehet. És bár a médiatartalom megosztása elméletileg a hallgatók számára is lehetséges a kurzus oldalának a kollaborációra felkínált területein (például a wiki-modulban), a gyakorlatban a technológiai zsenik kivételével a felület mindenkinek megnehezíti az ilyen jellegű megosztásokat. A nagy előadásomon a hallgatók már nem posztolnak videókat a wiki munkájukhoz, mivel rájöttek, hogy a videók az oldal összeomlását okozzák. A programok és a felületek gyakran változnak, és reméljük, hogy a jövőben a *Blackboard* egy használhatóbb és egyszerűbb interfészt hoz létre, hogy a hallgatók a rendszeren belül mozgóképeket oszthassanak meg. Átmenetileg, a legnagyobb létszámú óráim kivételével, a kurzusaim online részeit átköltöztettem egyes (többségükben ingyenes, vagy alacsony költségű) kereskedelmi oldalakra, melyek felhasználóbarát felületeket biztosítanak a hallgatóknak, hogy közös munkában

vehessenek részt, beleértve mozgóképek, források, ötletek megosztását. A közösségi oldalak népszerűségének drámai növekedésével az ilyen web-alapú programok rohamosan fejlődnek és alakulnak át. A felület, melyet jelenleg használok, a *Ning*, egyszerre bizonyult stabilnak és felhasználóbarátnak a filmhez kapcsolódó tartalmak hallgatók vagy általam való létrehozásában. A különböző kurzusokhoz külön-külön létrehozott *Ning*-oldal minden hallgatónak lehetővé teszi, hogy mozgó- és állóképeket töltsön fel és kommentáljon, személyes blogbejegyzéseket írjon a kutatásáról, és hogy a kurzushoz kapcsolódó különböző vitafórumokban vegyen részt. Persze, az egyes filmekről vagy fogalmakról való gondolatok továbbfejlesztéséhez alkalmas egyszerű tartalomlétrehozás, az anyagok online megosztásának lehetősége és a kollaborációt lehetővé tevő munkafelület még nem feltétlenül hoz létre jobb hallgatókat vagy akár jobb tanárokat. De egyre inkább úgy gondolom, hogy az effajta digitális eszközök és források használata a filmoktatásban lehetővé tette számomra, hogy megtanítsam a diákjaimnak, hogy miképp legyenek még hatékonyabbak az analitikus munkában, az elsődleges dokumentumok és mozgóképek olvasásában és értelmezésében, és miképp írjanak úgy, hogy az a tanulásuk eredményeként kialakult tudományos gondolkodásuk folyamatát tükrözze.

A dzsesszénekes (The Jazz Singer. Alan Crosland, 1927)

1. Függelék: Le a nyúlüregbe

A következőkben egy konkrét példát mutatok be a „nyúlüreg” feladatra, melyet egy hallgató *A dzsesszénekes* kapcsán végzett el. A diák úgy döntött, hogy a *Wikipédia*-bejegyzésből a film korabeli bemutatásáról és fogadtatásáról szóló rész egyetlen mondatának forrásait nyomozza ki.

Ezt választottam: „A műsor után az egyik újságíró leírása szerint a közönség »nyüzsgő, tomboló tömeggé« vált, s azt skandálta, hogy »Jolson, Jolson, Jolson!«” [„After the show, the audience turned into a »milling, battling, mob«, in one journalist’s description, chanting »Jolson, Jolson, Jolson!«”] Azt gondoltam, hogy megpróbálhatom kinyomozni az eredeti újságírót, akitől az idézetet vették, és talán megtalálhatom a konkrét cikket is. Az idézethez a Wiki-bejegyzés írója a következő könyv 140. oldalára hivatkozik:

Eyman, Scott: *The Speed of Sound: Hollywood and the Talkie Revolution, 1926-1930*. New York,

Simon and Schuster, 1997.

Az online katalógust használva megtaláltam a könyvet a könyvtárunkban. A könyv egy történelmi elbeszélés a némafilmről a hangosfilmre való átmenetről. A könyv évek alapján van fejezetekre osztva, melyek között ott az 1926-1930-ról szóló is. Számomra elég tömör történelmi áttekintésnek tűnik, a nyelvezete pedig nem túlságosan tudományos, inkább egy bizonyos filmes periódusról szóló populáris szöveg lehet. Az egyik nehézséget a könyvben a szerző hiányos hivatkozásai okozzák. Az idézetekhez, melyeket használ, egyáltalán nem fűz lábjegyzeteket, csupán a szövegben említi meg az idézet szerzőjét.

Megtaláltam a könyvben a paragrafust, melyre a wiki hivatkozik: „A film végére a ... közönség, ahogy az egyik kritikus nevezte, »nyüzsgő, tomboló tömeggé« vált, amely felállt, dobogott és éljenzett, hogy »Jolson, Jolson, Jolson!«” [„By the film’s end, the ... audience, transformed into what one critic called »a milling, battling mob«, stood, stamped and cheered »Jolson, Jolson, Jolson!«”] (139-140.)

A szerző, Eyman nem említi, hogy honnan vagy kitől származik az idézet. A könyv bibliográfiája alapján a legjobb tippem arra, hogy honnan vehette az idézetet, a következő: Goldman, Herbert G.: *Jolson: The Legend Comes to Life*. New York, Oxford University Press, 1988.

Ez a könyv is megvolt a könyvtárban. A *The Legend Comes to Life* egy átfogó életrajz Al Jolsonról. Számomra elég megbízható életrajzi forrásnak tűnik. A nyelvezete kissé tömör, tele a Jolson életéből vett rengeteg információval. A *Wikipédia*-idézet egy része valóban ebben a szövegben található meg a következő formában: „A tömeg –, mint az a nyüzsgő, tomboló tömeg, amely régen, még mielőtt az összes stúdiót Hollywoodba költöztették volna, megostromolta a mozipremiereket, csakhogy láthassa a sztárokat elhaladni, ahogyan Richard Watts, Jr. leírta a New York-i *Herald Tribune*-ban – elárasztotta a Warner Theatre előtt a járdát és az utcát aznap este.” [„A mob– »one of those milling, battling mobs that used to blockade cinema premieres to watch the stars pass by in the days before they moved all the studios to Hollywood« was the way that Richard Watts, Jr., described it in the New York *Herald Tribune* – flooded the sidewalk and street in front of the Warner Theatre that night”] (152).

Ekkor eldöntöttem, hogy előkeresem az eredeti cikket a *Tribune*-ból, mely mikrofilmen található meg a könyvtárban. Feltételeztem, hogy a bemutató másnapján jelent meg a kritika, így az 1927. október 7-i számot kerestem meg az újságból, és megtaláltam az eredeti cikket. Itt a hivatkozása:

Watts, Richard, Jr.: 'The Jazz Singer' with Al Jolson Opens at Warner. *New York Herald Tribune*, 1927. október 7. 18.

Az eredeti idézet, az elsődleges forrás a cikk elején található: „A nyüzsgő, tomboló tömeg – mint ahogy régen, még mielőtt az összes stúdiót Hollywoodba költöztették volna, megostromolta a mozipremiereket, csakhogy láthassa a sztárokat elhaladni – fenyegetően összecsoportosult tegnap este a Warner Theatre előtt, és ádázan elhatározta, megakadályozza a

büszke jegytulajdonosoknak, hogy bejussanak az épületbe a Vitaphone-os Mr. Al Jolsonnal készült *A dzsesszénekes* filmváltozatának bemutatójára. Ahogy arra számítani lehetett, a túlélők közül, akik sikeresen átküzdötték magukat a blokádon, és bejutottak a filmszínházba, csak kevesen érezték úgy, hogy a csata hiábavaló volt.” [„One of those milling, battling mobs that used to blockade cinema premieres to watch the stars pass by in the days before they moved all the studios to Hollywood grouped itself menacingly in front of the Warner Theatre last night, grimly determined to prevent the entrance into the house of those who proudly possessed tickets to the opening of the Vitaphoned Mr. Al Jolson in a screen version of ‘The Jazz Singer.’ Yet it is to be expected that few of the surviving blockade runners who finally managed to fight their way into the theater felt that their battle was in vain”] (első paragrafus). Érdekes módon ez a cikk nem tartalmazza a *Wikipédia*-bejegyzésben az idézet részeként szereplő „Jolson, Jolson, Jolson!” részt, szóval annak más forrásból kellett származnia.

Tehát, míg a Wikipédia ezt a példát arra használja, hogy illusztrálja az eredeti bemutatón a film vetítése utáni tömeghisztériát, addig arra valójában a film előtt került sor. Egy kis változás, amely legalábbis kis mértékben, de megváltoztatja a történelmet.

2. Függelék: Források és eszközök

Adatbázisok

A cikkben tárgyalt adatbázisok intézményi előfizetései jelentősen eltérhetnek, a specifikus licenszárak pedig számos tényezőtől függhetnek. Ha az intézmény jelenleg nem is előfizetője egy bizonyos adatbázisnak, az összes itt említett nével igényelhető a könyvtár számára ingyenes próbaidőszak, és tapasztalatom szerint a könyvtárosok mindig nagyon buzgók új források kipróbálásakor.

ProQuest Historical Newspapers

Kereshető adatbázis, teljes szöveg vagy kép, harminchat amerikai újság, publikációk 1764-től 2008-ig.

FIAP International Index to Film Periodicals

Több mint háromszáz populáris és tudományos folyóiratot tartalmaz filmről és televízióról.

AFI Catalog

48300 1893 és 1973 közötti filmről tartalmaz átfogó gyártási információt. Az intézményi előfizetéseket az adatbázishoz jelenleg a *ProQuest* kezeli.

Eszközök

ScreenSteps Desktop

Szoftver, mellyel útmutatókat készíthetünk (Macre vagy Windowsra, egyetemi licenz).

Camtasia

Képernyő- vagy hangrögzítő szoftver, hogy személyes archívumot hozhassunk létre online videókból (Windowsra, egyetemi licenz).

SnapZ Pro

Képernyő- vagy hangrögzítő szoftver, hogy személyes archívumot hozhassunk létre online videókból (Macre).

YouTube Downloader

Web-alapú szolgáltatás, mellyel *YouTube*-ról letölthető videófájlokat készíthetünk.

Ning

Specifikus és korlátozott közösségi oldal létrehozására alkalmas online felület. A

<http://education.ning.com/> például a felület oktatási környezetben való használatára koncentrál. A hirdetéssel támogatott oldalak ingyenesek a felhasználók számára.

Online Archívumok (a *YouTube*-on kívül):

Internet Archive

<http://www.archive.org>

Prelinger Archive

<http://www.archive.org/details/prelinger>

Europa Film Treasures

<http://www.europafilmtreasures.eu/>

A szerzői jogokkal és a méltányos használattal kapcsolatos online források:

Creative Commons

<http://creativecommons.org>

Electronic Frontier Foundation

<http://www EFF.org/work>

Critical Commons (form the Society of Cinema and Media Studies)

<http://criticalcommons.org/blog/content/fair-use-guidelines-from-scms-1>

[A szöveg eredeti megjelenési helye: Michael Aronson: Film and the Internet. In *Teaching Film*. Szerk. Lucy Fisher és Patrice Petro. New York, The Modern Language Association of America, 2012. A fordítást a kiadó engedélyével tesszük közzé.]

Fordította Kothencz-Török Katalin

A fordítást ellenőrizte Hódosy Annamária

Jegyzetek

1. Érdemes megemlíteni, hogy *A dzsesszénekes* (1927) jelenlegi *Wikipédia*-oldala, ha nem is teljes, de jelentős

bejegyzés, mely majdnem két tucat forrás ötven hivatkozását tartalmazza, köztük a film bemutatásának idejéből származó kritikát, tudományos munkákat a hangtechnika történetéről és kritikus elemzést a *blackface* [feketére maszkírozott fehér előadók – a ford.] előadásról és a hollywoodi musical műfaji fejlődéséről.

2. A *crowdsourcing* az a tevékenység, amikor egy szervezet vagy vállalat nyilvános felhívás formájában kiszervez bizonyos feladatokat egy rajta kívül álló csoportnak. Lásd bővebben: <https://www.mediapiac.com/blogzona/kozonsseg-blog/Crowdsourcing-Mi-is-a-kozossegeben-rejlo-valos-uzleti-potencial/7557/> [– A ford.]

Irodalomjegyzék

- Cohen, Noam: A History Department Bans Citing Wikipedia as a Research Source. *New York Times*, 2007.02.21. Web: 2010.01.12.

Filmográfia

- Great Scott! Over Thirty-Five Hours of Video Uploaded Every Minute to YouTube. *YouTube Blog*. YouTube, 2010.11.10. Web: 2011.09.01.
- *A dzsesszénekes* (The Jazz Singer. Alan Crosland, 1927)

<https://doi.org/10.31176/apertura.2018.2.6>

Apertura.hu

Image not found or type unknown